

Atuobi, P., Boamah, A. O., & van der Geest S. (Eds.) (2005). *Life, love & death: Conversations with six elders in Kwahu-Tafo, Ghana*. Amsterdam: Het Spinhuis. 56 pp

Sedert 1994 doet Sjaak van de Geest antropologisch onderzoek in Ghana, meer bepaald in Kwahu-Tafo, een dorp van ongeveer 6000 inwoners. Enkele autochtone medewerkers helpen hem daarbij als bedreven interviewers. Met twee van hen heeft hij een bloemlezing samengesteld van uitreksels uit interviews met zes hoogbejaarde inwoners, vier mannen en twee vrouwen. Zoals soms in tv-interviewprogramma's gebeurt, werden de interviewfragmenten per thema geordend zonder vermelding van de gestelde vragen. Dat levert een vlot leesbare tekst op waarin telkens wel wordt aangegeven van welke respondent een bepaald fragment afkomstig is. Dat maakt het boeiend, want vooraan in het boekje wordt naast de foto van de informant een kort biografische schets gegeven. Zo krijgen de getuigenissen een gezicht. Door de verschillende fragmenten van de geïnterviewden in gedachten samen te brengen leert men een viertal onder hen (die het meest geciteerd worden) beter kennen, niet het minst in hun onderlinge verschillen. Eén mannelijke geïnterviewde levert het leeuwenaandeel van de getuigenissen. Dat is niet te verwonderen, want hij lijkt een man van het woord te zijn. Meer dan dertig jaar was hij onder andere een soort officieel woordvoerder, taal- en communicatieadviseur van de chef. Alhoewel hij zelf amper school liep kon hij toch al zijn kinderen naar de school sturen. Zelf leerde hij veel over zijn volk en zijn land, en over mensen in het algemeen door zijn functie aan het hof. De thema's die in aan bod komen zijn: oud worden, wijsheid en ervaring, zegen en vloek, respect en wederkerigheid, geld en armoede, liefde en vriendschap, een huis bouwen, dood, en begravenis.

Ook in Afrika is er vaak een kloof tussen het ideaalbeeld van de wijze, gerespecteerde en goed verzorgde oudere en de concrete realiteit waar ouderen door hun eigen toedoen of onder invloed van ongunstige

omgevingsfactoren te leven hebben. Voor een discussie van de ambigüiteiten van de ouderdom verwijzen de samenstellers naar de wetenschappelijke publicaties waarvan de lijst te vinden is in de appendix. In dit boekje met getuigenissen wordt gefocust op 'the beauty of old age', meer bepaald op 'the most touching pronouncements' van de zes geïnterviewden over de verschillende thema's.

Wie deze teksten onbevangen leest en zich in zijn medemens zijn laat aanspreken zal er veel treffende uitspraken in vinden die het overwegen waard zijn omdat ze niet alleen de universaliteit van het ouder worden evoceren maar ook de rijkdom van de culturele en individuele betekenisgeving. Psycho- en sociogerontologen kunnen aan deze getuigenissen ook hun eigen modellen en theorieën tentatief toetsen en daardoor (nog meer) oog krijgen voor het belang van cross-cultureel onderzoek dat ook in zijn methodiek recht doet aan de eigenheid van elke cultuur. Kennis nemen van hoe in andere culturen tegen het ouder worden en oud zijn, en het sterven en de dood aangekeken wordt is verrijkend. Het induceert een gevoel van transculturele verbondenheid, door Erikson beschouwd als een dimensie van ego-integriteit en door Tornstam als een dimensie van gerotranscendentie. De openheid en de authenticiteit van de getuigenissen in dit boekje nodigen de (oudere) lezer uit zijn of haar eigen visie op leven en overleven, sterven en dood, seksualiteit, liefhebben, zorgen en verzorgd worden, relaties tussen jong en oud vandaag, geld en wonen, te bevragen en scherper te stellen.

Deze bloemlezing van getuigenissen biedt ook een voortreffelijke opstap naar de wetenschappelijke publicaties waarnaar in de appendix wordt verwezen. Men ontmoet daar onder andere dezelfde informanten over dezelfde thema's. De theoretische kadering van de

verzamelde gegevens en de vergelijking met de eigen culturele context zet dan andermaal aan tot reflectie.

Het moge duidelijk zijn, het lezen van dit boekje is de moeite waard en – om het typisch Westers te formuleren – geen verloren tijd. Iedereen die geëngageerd met en

voor ouderen werkt zal er wat aan hebben. Misschien is er ook wat mee te doen in de praktijk van de oudereneducatie, tenzij het Engels een hinderpaal is.

Alfons Marcoen